

ЗМІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
ФАКУЛЬТЕТ «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО»
КАФЕДРА ЖИВОПИСУ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор з
навчально-педагогічної роботи
Марина ТОКАР
Марина Токар 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

**«Навчальна практика»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Галузь знань 02 « Культура і мистецтво»
Спеціальність: 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»
Освітньо - професійна програма «Станковий живопис»
Форма навчання: денна

Харків – 2025 рік

Робоча програма «**Навчальної практики**» для студентів 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» освітньо-професійної програми «Станковий живопис»

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: професор Юрій ВІНТАЄВ

УЗГОДЖЕНО:

Декан факультету «ОМ» _____

доцент Ольга ІВАЩЕНКО

РОЗГЛЯНУТО:

на засіданні кафедри живопису «16» квітня 2025 р.

протокол № 10

Завідувач кафедри живопису _____

Марія КОВАЛЬОВА

Обговорено та рекомендовано до затвердження Методичною радою академії
протокол № 25-03 від «25» квітня 2025р.

АНОТАЦІЯ
до практичної підготовки бакалавра
«Навчальна практика»

Навчальна практика завершує цикл натурних вправ в аудиторії, сприяє удосконаленню образотворчої майстерності, систематизації ефективних прийомів відповідно до специфіки професійної діяльності художника-живописця. Навчальна практика активізує самостійну роботу студентів, дає змогу використати набуті знання і практичні навички в роботі на пленері. Дисципліна розвиває вміння у студентів спостерігати та ставитися до оточуючого світу, як до джерела знань і натхнення.

Навчальна практика вчить майбутнього художника-живописця чуттєво помічати і передавати особливості певного стану природи, світлоповітряне середовище і великий простір. Перебуваючи в повному і безпосередньому контакті з живою природою, людина сприймає і пізнає основи світобудови, досягає сутності реального світу, гармонію і закономірність його розвитку. На пленері, як ніде, формується світогляд художника, його розуміння взаємовідносин природи і людини. Навчальна практика надає навички відображення видимої (об'єктивної) реальності; досягнення живописної грамоти, вільне володіння живописними навичками; освоєння прийомів творчого пошуку в розв'язанні практичних завдань, освоєння різних технік виконання, технологій живописних матеріалів.

Згідно з навчальним планом, навчальна практика має (3 кредити ECTS, 90 учбових годин) і складається з короткострокових та тривалих етюдів з натури.

ABSTRACT
to the practical training of a bachelor
"Initial practice"

Initial practice completes the cycle of natural rights in the classroom, introduces a refined creative mastery, systematization of effective techniques based on the specifics of the professional activity of the artist-painter. Initial practice activates the independent work of students, allowing them to acquire new knowledge and practical skills in working in the open air. Vaughn develops a mindful attitude, encourages students to set themselves before the world of their origin, as knowledge and development are necessary.

The initial practice is to teach the new artist-painter to sensitively mark and convey the peculiarities of the singing state of nature, the bright middle ground and the great expanse. Being in constant and immediate contact with living nature, people accept and understand the fundamentals of the world of light, experience the essence of the real world, the harmony and regularity of its development. In the open air, as elsewhere, the artist's view of light is formed, whose understanding of the relationship between nature and people. Initial practice gives the skills to visualize visible (objective) reality; achievements of pictorial literacy, volnovolodinya with pictorial skills; mastering the techniques of creative research in unraveling practical tasks, mastering various techniques of painting, technology of painting materials.

Based on the initial plan, the initial practice lasts for (3 ECTS credits, 90 academic hours) and consists of short-line and trivial studies from nature.

1.Опис дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова дисципліна
	Спеціальність: 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»	
Модулів – 0	Освітньо – професійна програма «Станковий живопис»	Рік підготовки: 2
Загальна кількість годин - 90		Семестр 4
Тижневих годин для денної форми навчання: 30 год Аудиторних практичних – 15год Самостійної роботи – 15 год.	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Лекції -
		Практичні 45год.
		Лабораторні -
		Самостійна робота 45
		Індивідуальні завдання: -
		Вид контролю: перегляд

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: 50/50%

2. Мета та завдання

Передумовою для навчальної практики є певний обсяг знань з композиції, рисунку, живопису, прийомів роботи з натури, вміння пошуку та вивчення аналогів. Обов'язковим є достатній рівень навичок роботи з фарбами у техніці акварелі, гуаші, олії, акрилу та роботи графічними матеріалами (олівець).

Метою навчальної практики є розкриття творчого потенціалу, вдосконалення живописної майстерності зображення натюрморту, пейзажу і напівпостаті людини у пленерному середовищі за різних умов освітлення (ранок, день, вечір). Надання професійних знань та практичних навичок шляхом мобілізації творчих можливостей на основі етюдних завдань в установлений термін, виробити звичку робити натурні замальовки, начерки, етюди, що є запорукою безмежних можливостей у втіленні творчих задумів у подальшій творчості. оволодіння високою образотворчою художньою культурою, системою засобів вираження художнього образу, здійснення основної задачі вищої художньої школи – підготовки висококваліфікованих фахівців художників-живописців, здатних вирішувати складні творчі питання на основі пізнання сучасної дійсності.

Завдання полягає у

- Виконанні етюдного живопису пейзажу, натюрморту та напівпостаті людини у пленерному середовищі.
- вивчення закономірностей побудови картинного простору через композиційно-графічне рішення.
- вивчення закономірності передачі живописними засобами форми, матеріальності і фактури натури, знаходження колірних і тональних відношень.
- Вивчення закономірностей пластичної мови живопису.

Матеріали: акварель, олія, акрил.

До головних задач практики належать – композиційне рішення у форматі, вивчення пластики натури, її місця розташування у просторі повітряного середовища, вміння передавати матеріальність предметів, колорит, фактуру поверхні.

знати:

- закономірності побудови тонально-живописного композиційного рішення ;
- закономірності використання технічних можливостей фарб у загальній колористичній побудові;
- закономірності пошуку основної світлотної та колірної провідної плями як композиційно-живописного вузла в роботі;
- закономірності передачі живописними засобами ступеню матеріальності у головному та другорядному на картинній площині;
- засоби узагальнення та підпорядкування елементів загальному рішенню;
- закономірності використання живописних матеріалів, технік і технологій у трактовці натури.

вміти:

- компонувати у форматі,
- доцільно використовувати можливості живописного матеріалу і техніки для створення емоційно-художнього образу;
- за допомогою кольоротональних відносин передавати об'єм та характер для різних матеріалів;
- виразними засобами передавати основні риси натури;
- виразними засобами передати основну ідею твору.

Отримати навички:

- застосовувати живописні матеріали у вирішенні конкретних живописно-художніх задач.

3. Компетентності та програмні результати (згідно з освітньою програмою)

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 10. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

- СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.
- СК 3. Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.
- СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.
- СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.
- СК 7. Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача.
- СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.
- СК 10. Здатність усвідомлювати важливість виконання своєї частини роботи в команді; визначати пріоритети професійної діяльності.
- СК 12. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.

5. Теми практичних занять

Програмні результати навчання

ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН 6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН 7. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.

ПРН 8. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН 14. Тракувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

4. Програма навчальної практики

МОДУЛЬ «Навчальна практика» містить практичні завдання :

Завдання 1. «Пленерні етюди натюрмортів», 4-5 етюдів спрямованих на композиційне, пластичне, кольоротональне рішення з виявленням композиційної домінанти.

Завдання 2. «Пейзажний живопис» – 5-7 короткострокових і довгострокових етюдів за різних умов освітлення.

Завдання 3. «Живопис напівпостаті у пленерному середовищі» спрямоване на анатомічну побудову напівпостаті завдяки тональному та кольоровому моделюванню в пленерному середовищі.

Підсумковий контроль знань здійснюється у формі екзаменаційного перегляду. Передбачено рубіжні етапи контролю у формі переглядів практичних завдань (елементів модулю).

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц	практ .під керівн. викладача	сам. робота		лекц	практ .під керівн. викладача	сам. робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 семестр «Навчальна практика»								
Тема 1. «Пленерні етюди натюрмортів»	30		15	15				
Тема 2. «Пейзажний живопис»	30		15	15				
Тема 3. «Живопис напівпостаті у пленерному середовищі»	30		15	15				
Разом	90		45	45				

6. Теми семінарських занять

Програмою не передбачається проведення семінарських занять

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
4 семестр «Навчальна практика»		
1	«Живописне рішення постаті на орнаментальному тлі (або з орнаментом на одязі) на основі пошукових етюдів».	15
2	«Живопис міського та сільського пейзажу»	15
3	«Живопис напівпостаті у пленерному середовищі»	15
Разом		45

8. Теми лабораторних занять

Програмою не передбачається проведення лабораторних занять.

9. Самостійна робота

Зміст самостійної роботи складається з виконання практичних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
4 семестр «Навчальна практика»		
1	«Живописне рішення постаті на орнаментальному тлі (або з орнаментом на одязі) на основі пошукових етюдів».	15
2	«Живопис міського та сільського пейзажу»	15
3	«Живопис напівпостаті у пленерному середовищі»	15
Разом		45

10. Індивідуальні завдання

Програмою передбачається, що всі запропоновані практичні завдання у кожного здобувача повинні мати оригінальне графічне та живописне рішення.

11. Методи навчання

Метод повідомлення нових знань — практична робота в процесі виконання серії завдань.

Основна форма вивчення курсу — творча робота при виконанні вправ та практичних завдань згідно учбового плану.

Метод повідомлення нових знань — практична робота в процесі виконання завдань.

Мета запропонованих завдань — вправи, побудовані за принципом послідовного ускладнення учбових задач.

12. Методи контролю.

При вивченні дисципліни «Навчальна практика» застосовано ефективні методи контролю та самоконтролю, зокрема:

- методи практичного контролю: виконання практичних завдань (виконуються під час самостійної роботи).
- Спостереження ходу виконання завдань, робота в команді;
- Усне опитування;
- Перегляд практичних завдань.

Підсумковий контроль у формі кафедрального перегляду та диференційованого заліку.

13. Розподіл балів, які отримують студенти.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент з дисципліни «Навчальна практика» складає 100 балів в межах виконаної програми курсу.

Навчальна дисципліна складається з 3 тем зв'язаних між собою загальним змістовим. Сума балів (100 балів), яка відведена на дисципліну, розподіляється по завданнями.

14. Критерії оцінювання проміжних етапів контролю навчальної практики в балах

Практичні роботи навчальної практики	Максимальна кількість балів
<u>Тема 1</u>	30
<u>Тема 2</u>	30
<u>Тема 3</u>	40
Разом	100

Шкала оцінювання: національна ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. Тезаурус навчальної дисципліни «Живопис у майстерні сюжетно-тематичної картини»

№ з/п	Українська мова	Англійська мова
1	Станковий живопис	Easel painting
2	Станкова картина	Easel picture
3	Сюжет	Plot
4	Жанровий портрет	Genre portrait
5	Композиція	Composition
6	Образотворчі засоби композиції	Artistic means of the composition
7	Ескіз	Sketch
8	Експозиція	Exposition
9	Етюд	Etude
10	Магістр	Master of Arts
11	Творча майстерня	Creative workshop
12	Фахова підготовка	Professional training
13	Фахова майстерність	Professional mastery

14	Художній образ	Artistic image
15	Пейзаж	Landscape
16	Картон	Cardboard
17	Пластична форма	Plastic form
18	Практичні завдання	Practical tasks
19	Аналіз	Analyses
20	Аналог	Analogy
21	Кольорознавство	Color science
22	Композиційний пошук	Compositional research
23	Академічний живопис	Academic painting
24	Рисунок	drawing
25	Тема	Theme
26	Типаж	Type
27	Оригінал	Original
28	Зарисовки	Sketches
29	Концепція	Concept
30	Начерки	Outlines
31	Живопис	Painting
32	Голова	Head
33	Етюд	Sketch
34	Колір	Color
35	Колорит	Coloring
36	Компонувати	To compase
37	Конструкція	Construction
38	Матеріальність	Materials
39	Напівпостать	Half figure
40	пейзаж	Landscape
41	Пластика	Plastic move
42	Постать	Figure
43	Рисунок	Drawing
44	Середовище	Environment
45	Силует	Silhouette
46	Темпера	Distemper
47	Тон	Tone

16. Методичне забезпечення

Показ робіт із методичного фонду. Ознайомлення студентів з печатними репродукціями видатних майстрів живописного жанру та застосування додаткової літератури з дисципліни:

Базова література:

1. Антонович Є. А., Шпільчак В. А. Малюнок і живопис: методичні рекомендації. Київ, 1990. 85 с.
2. Бахміна І.М. «Олексій Шовкуненко та його учні».- К.: «Мистецтво», 1994
3. Бугаєнко І. «Тетяна Яблонська»,- Київ: «Мистецтво», 1991
4. Волковський М. Колір в живописі. Київ: Видавництво В. Шевчук, 2016. 360 с.
5. Іттен Й. Мистецтво кольору / Ред. О. Плаксіє. Київ: ArtHuss, 2022. 96 с.

6. Марчак В. Про малярство: навчальний посібник. Львів : ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.
7. Михайленко В. Є., Яковлев М. І. Основи композиції (геометричні аспекти). Київ: Каравелла, 2004. 304с.
8. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво: Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 216 с.
9. Попов М. Т. Альбом: рисунок, живопис / М. Т. Попов. К. : ТОВ «Європа Прінт», 2008. 164с.
10. Прищенко С. В. Кольорознавство: навчальний посібник / за ред. проф. Є. А. Антоновича. Київ : Альтерпрес, 2010. 354 с.
11. Прокопович Т. А. Основи кольорознавства : навчальний посібник. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2022. 124 с.
12. 10. Прокопович Т. А., Каленюк О. М., Вахрамєєва Г. І. Основи кольорознавства та декоративно-прикладного мистецтва : навч. посіб. Луцьк: Поліграфічний центр «Друк Формат», ФПО Покора І. О., 2019. 91 с.
13. Саноцька Х. «Діти в українському живопису»,- К.: «Мистецтво», 1985
14. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції: навчальний посібник. - К.: Каравела, 2018. - 304 с.
15. Ковальова М., Федюн Є. Портретні постановки студентів 1950-х – 1980-х років з фондів Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Випуск № 42. Дрогобич, 2021. С. 116 – 128. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/42_2021/part_1/42-1_2021.pdf
16. Ковальова М.М., Мельнічук Л.Д., Догадайло Д.М. Харківська пейзажна школа. Валерій Шматько. Український мистецтвознавчий дискурс. 2022. № 5. С. 47 – 53. <http://uad-jrnl.nau.in.ua/index.php/uad/article/view/64>
17. Mariia Kovalova M., Nestierova Y., Chursin O., Nymylovych O., Alforof A. The Role of Artistic Practice and Practical Experience in Higher Art Education: Analysis of Methodologies and the Structure of Practical Courses. *Journal of Curriculum and Teaching*. Vol. 13. №. 3. Special Issue. 2024. P. 159–169.
18. DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v13n3p159> Scopus
19. Ковальова. М. М., Нестерова Є. О. Особливості пленерної практики в Харківському художньо-промисловому інституті (ХХІІ) в 1950–1970-х роках. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2024. № 2. С. 97–105. <https://doi.org/10.32782/uad.2024.2.11>
20. Kovalova M., Panasiuk A., Zhuravlova N. Actualization of traditional artistic methods through the introduction of augmented reality technology: new opportunities for creativity and experimentation. *The Science of Tomorrow: Innovative Approaches and Forecasts*. Poland: Futurity Research Publishing, 2024. P. 152–156. <https://futurity-publishing.com/wp-content/uploads/2024/05/Kovalova-M.-Panasiuk-A.-Zhuravlova-N.-2024.pdf> Скопус, матеріали конференції
21. <https://futurity-publishing.com/wp-content/uploads/2024/05/Kovalova-M.-Panasiuk-A.-Zhuravlova-N.-2024.pdf> Скопус, матеріали конференції
22. Kovalova M., Wu Yiting. «Animation» style in modern painting of China. *Methodology and organization of scientific research: The XXII International*

Scientific and Practical Conference. June 3–5, 2024, Berlin, Germany. 521 p. P. 39–42. <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/04/METHODOLOGY-AND-ORGANIZATION-OF-SCIENTIFIC-RESEARCH.pdf>

23. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції: навчальний посібник. - К.: Каравела, 2018. - 304 с.

Допоміжна література:

1. Національний художній музей України. - <http://namu.kiev.ua>
2. Харківський художній музей. - <http://artmuseum.kh.ua>
3. Урсу Н. О. Теоретичні основи композиції: навч. - метод. посіб. для студ. ВНЗ худ. та худ. - пед. спец. / Н. О. Урсу, І. А. Гуцул; Кам'янець - Поділ. Держ. ун -т. - 2-ге вид. - Кам'янець- Подільський: Аксіома, 2018. - 166 с.
4. Яремків М. М. Композиція: творчі основи зображення. Навчальний посібник. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. — 112с.